

Олександр Головка

**ПОХІД ВОЛИНСЬКИХ КНЯЗІВ ДАНИЛА ТА
ВАСИЛЬКА РОМАНОВИЧІВ У ПОЛЬЩУ (1229 р.)
У РОЗПОВІДІ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО ЛІТОПІСУ**

У процесі дослідження політичної історії Польщі першої половини XIII ст. науковці стикаються зі значними труднощами, пов'язаними зі станом джерельної бази¹. Справа в тому, що сучасний подіям анонімний автор “Великопольської хроніки” (написана наприкінці XIII – на початку XIV ст.) викладає інформацію про перебіг цих подій фрагментарно². Що стосується більш пізніх польських хронік, то їх свідчення потребують особливо обережного аналізу в силу зокрема специфіки передачі реалій минулого і хронологічної віддаленості описуваних подій від часу життя авторів вказаних праць. Насамперед це стосується матеріалу праці видатного середньовічного історика Яна Длугоша (1415–1480 рр.)³.

При відтворенні картини політичного життя Польщі означеного часу вчені активно використовують також короткі свідчення польських анналів (“рочників”), дані актового матеріалу, а також інформацію іноземних джерел, зокрема свідчення Галицько-Волинського літопису (ГВЛ)⁴. Останні переважно стосуються дій польських князів на Русі, відтворюють механізм східної політики Малопольського (часом окремо Краківського і Сандомирського) та Мазовецького князівств.

Особливої уваги для вивчення перебігу політичних подій у Польщі заслуговує розповідь ГВЛ про похід, означений в Іпатіївському списку пам'ятки під 6737 р., волинських князів Данила та Василька Романовичів до польських земель⁵. Ця історія має значний інтерес для минулого Південно-Західної

¹ В. Nowacki, *Przemysł I syn Władysława Odonica, książę wielkopolski 1220/1221–1257*, Poznań 2003, s. 9.

² *Kronika Boguchwała i Godysława Paska*, Monumenta Poloniae Historica, ed. A. Bielowski, t. 2, Lwów 1872, p. 454–598. Польський переклад хроніки див.: *Kronika Wielkopolska*, wstęp i komentarze opracowała B. Kürbisowna, Warszawa 1965, 329 s. Російський переклад хроніки див.: “*Великая хроника*” о Польше, Руси и их соседях XI–XIII вв., составители Л.М. Попова, Н.И. Щавелева, Москва 1987, 260 с.

³ *Długosza Jana Roczniki czyli Kroniki sławnego krolestwa Polskiego*, t. 5–6, Warszawa 1973, 410 s. Поп.: G. Labuda, *Zaginiona kronika z pierwszej połowy XIII wieku w Rocznikach Krolestwa Polskiego Jana Długosza: Proba rekonstrukcji*, Poznań 1983, 310 s.

⁴ *Полное собрание русских летописей (далі – ПСРЛ)*, т. 2: *Ипатьевская летопись*, Санкт-Петербург 1908, стб. 715–938.

⁵ *Ibid.*, стб. 754–758.

Русі, оскільки вперше за декілька десятиліть володарі Волині здійснили тривалу військову експедицію до сусідньої країни. Важливість свідчень ГВЛ обумовлена специфікою джерела, яке відкриває завісу над важливими аспектами міжкнязівських відносин у тогочасній Польщі. Ця специфіка пов'язана насамперед з тим, що ГВЛ не є класичним літописним текстом, оскільки він складався не із порічних записів, а формувався із розлогіх розповідей – військових повістей, тобто ця пам'ятка за жанром по суті близька до хронік, а не анналів. Хронологічна сітка, яка була вміщена до тексту ГВЛ, що входить до Іпатіївському списку, була вміщена редактором пам'ятки, і не відповідає реальній хронології подій⁶. У Хлебниківському списку ГВЛ хронологічна сітка відсутня.

11 листопада 1227 р. найбільш потужні польські князі Лешек Білий, його брат Конрад, Владислав Одонич, Генріх Бородатий зібралися в місті Гонзаві, щоб обговорити питання політичного життя країни, зокрема знайти шляхи для примирення двох Владиславів – Лясконогого і Одонича. Через два тижні сталася трагічна подія, про яку коротко розповідає ГВЛ: “Льстько уььен бысть великий князь Лядьський на сонме уььен бысть Святополком Одовичем Володиславом, съветом бояр неверных”⁷.

Згадане у пам'ятці ім'я по батькові “Одович” стосується не Святополка, а записаного далі у тексті князя Владислава Одовича. Святополк – це князь Святополк II Великий, володар з династії Собеславовичів, старший син князя Мстивуя I і великопольської княжни Звеніслави. Святополк досить тривалий час (з 1217 по 1266 рр.) володарював у Гданському Помор'ї. Союзник Святополка Владислав Одонович – це онук Мешка III Старого, син великопольського князя Одона Мешковича, який був князем калішським та познанським, ворогував зі своїм дядьком великопольським князем Владиславом Лясконогим та сілезьким князем Генріхом Бородатим. Владислав Одович був одружений з сестрою Святополка. Вірогідно, через негативний для себе перебіг згаданих вище переговорів у Гонзаві, Владислав Одонович переконав Святополка, що Владислав Лясконогий і краківський князь Лешек готують проти того змову. Під час нападу Святополка на Гонзаву Лешек було вбито, а союзник Владислава Лясконогого Генріх Бородатий зазнав важкого поранення. Ця подія найімовірніше сталася 24 листопада 1227 р.⁸

⁶ М.С. Грушевський, *Хронологія подій Галицько-Волинської літописи*, Записки Наукового товариства імені Шевченка, Львів 1901, с. 1–72.

⁷ ПСРЛ, т. 2, стб. 754.

⁸ В. Zientara, *Henryk Brodaty i jego czasy*, Warszawa 1997, s. 276.

Природно, що смерть Лешека Білого зразу ж призвела до виникнення гострого конфлікту щодо належності краківського столу. За заповітом Лешека опікуном його малолітнього сина Болеслава (майбутнього Болеслава V Сором'язливого) став Владислав Лясконогий, який направив намісником до Кракова Генріха Бородатого. Мати Болеслава і вдова Лешека Греміслава в той час обрала своєю резиденцією Сандомир. Невдовзі брат Лешека мазовецький князь Конрад після невдалої спроби в 1228 р. відвоювати Краків здійснив викрадення Генріха (“Henricus dux Zlesie captus est a duce Conrado (Генріх, князь Силезії, був захоплений князем Конрадом)”⁹), якого було ув'язнено у столиці Мазовії Плоцьку. Згодом Конрад, добившись від суперника відмови від претензій на Краків, звільнив Генріха, але столицю Малої Польщі на той час вже зайняли прихильники Владислава Лясконогого.

У таких умовах Конрад не тільки уклав союз з суперником Владислава Лясконогого у Великій Польщі Владиславом Одоничем, а і звернувся за підтримкою до волинських князів. Конрад запропонував Данилові і Василькові здійснити похід до Великої Польщі. “По смерти брата своего Кондрат прия Данила и Василка в великую любовь и проси ею, а биста шла ему на помощь на Володислава на старого...”¹⁰. Зазначимо, що “старому” Владиславу Лясконогому на той час вже було приблизно шістдесят п'ять років (народився між 1161 і 1167 рр.), що для того часу вже було досить значним віком. У цьому поході взяли участь і малопольські вельможі на чолі із каштеляном Пакославом Старим і воєводою Мстиуєм.

В. Пашуто на підставі твердження М. Баумгартена про те, що в 1228 р. було укладено шлюб доньки Данила Соломії з Святополком, припускає наявність політичного змісту в укладенні цього союзу¹¹. Проте Д. Домбровський переконливо доводить слабку обґрунтованість висновку про існування зазначеного шлюбу¹².

Про час здійснення виправи волинських князів до Польщі в літературі існують дещо відмінні думки. Д. Зубрицький датує виправу Романовичів сумарно 1229 р.¹³ М. Грушевський висловив погляд, що похід на

⁹ *Rocznik kapitulny krakowski*, Monumenta Poloniae Historica, ed. A. Bielowski, t. 2, Lwow 1872, p. 803.

¹⁰ *ПСРЛ*, т. 2, стб. 754.

¹¹ В.Т. Пашуто, *Очерки по истории Галицко-Волынской Руси*, Москва 1950, с. 208–209; N. Baumgarten, *Genealogies et mariages occidentaux des Rurikides Russes du X-e au XIII-e siecle*, Romae 1927, tabl. XI, no. 3, p. 28.

¹² D. Dąbrowski, *Rodowód Romanowiczów książąt halicko-wołyńskich*, Poznań; Wrocław 2002, s. 266–269.

¹³ Д. Зубрицький, *История древнего Галичско-Русского княжества*, т. 3, Л. 1855, с. 107–108.

захід мав місце в середині або восени 1229 р.¹⁴ В. Захоровський визначає подію червнем–липнем 1228 р.¹⁵, Б. Влодарський – літом 1229 р.¹⁶, В. Пашуто вважає, що похід розпочався в 1229 р. і завершився в 1230 р.¹⁷, Л. Махновець відносить його на літо 1229 р.¹⁸, а Д. Домбровський пише, що він йшов з початку до кінця 1229 р.¹⁹

ГВЛ досить докладно розповідає про виправу Данила та Василька Романовичів у Польщу. Аналіз цієї розповіді дає підставу думати, що вона була створена безпосереднім учасником польської кампанії²⁰. Автор детально, наприклад, передає обставини штурму великопольського міста Каліша, перемовин князів Конрада і Данила з калішанами. Ці подробиці роблять джерело особливо цінним, оскільки досить докладно ретранслюють фрагменти життя Польщі кінця 20-х років XIII ст.

1229 р. (на нашу думку навесні цього року) волинські князі Данило та Василько Романовичі зі своїми військами вирушили на захід до Польщі. Напередодні виправи Романовичі потурбувались про безпеку Волинської землі, якій у той час реально загрожували ятвязькі племена. Тому князі доручили військовим загонам з Угровеської та Берестейської волостей організувати оборону краю. Очолив цю оборону пінський князь Володимир Іванович, який прибув до Берестя (“...остависта же в Берестии Володимера пиньскаго, и угровчяны и берестианы, стеречи земли от ятвязь”²¹).

Після переходу прикордонної річки Вепр до волинського війська приєдналася армія мазовецького князя Конрада. Виходячи з подальшої інформації, до останньої входили також сандомирські полки на чолі з воеводами Пакославом і Мстиуєм. Об’єднана армія вирушила до Великої Польщі, де союзники оточили велике місто Каліш, що належало на той час Владиславу Лясконогому. Звідси учасниками коаліції (без припинення облоги Калішу) було здійснено декілька важливих рейдів, під час яких вони дійшли до міст Старгород та Міліч, розорили декілька сіл у Сілезії, захопили велику здобич і повернулися до Каліша. “Русь же, – пише ГВЛ, – догнаша

¹⁴ М.С. Грушевський, *Історія України-Руси*, т. 3, Л. 1905, с. 23.

¹⁵ R. Grodecki, S. Zachorowski, J. Dąbrowski, *Dzieje Polski średniowiecznej*, t. 1, Kraków 1926, s. 232.

¹⁶ B. Włodarski, *Polska i Ruś: 1194–1340*, Warszawa 1966, s. 101.

¹⁷ В.Т. Пашуто, *Очерки по истории Галицко-Вольнской Руси*, с. 210.

¹⁸ [Л.Є. Махновець], *Літопис руський. За Іпатським списком переклав Л. Махновець*, К. 1989, с. 385.

¹⁹ D. Dąbrowski, *Daniel Romanowicz król Rusi (ok. 1201–1264). Biografia polityczna*, Kraków 2012, s. 150.

²⁰ B. Włodarski, *Rola Konrada Mazowieckiego w stosunkach polsko-ruskich*, Lwów 1936, s. 14.

²¹ *ПСРЛ*, т. 2, стб. 754.

Милича и Старьгорода, и неколко сел Въротиславльских заяша, и праша полон велик и вратишася, и приидоша в станы...”²².

Однозначно зрозуміло, що “Милич” – це нижнесілезьке місто Мілич, яке належало тоді, вірогідно, сілезькому князю Генріху Борода-тому, союзнику Владислава Ляскононого. Воно розташовувалось на лівому березі р. Барич (правий виток р. Одри) біля сучасного однойменного міста у Вроцлавському воєводстві Польщі. Щодо локалізації “Старьгорода”, то тут ситуація складніша. Дослідник ГВЛ Л. Махновець вважає, що місто, до якого ходили війська Романовичів, знаходилося у Великій Польщі на лівому березі р. Орель (правого витоку згаданої вище р. Барич). Локалізується цей населений пункт біля сучасного села Старигруд Кротошинської гміни Калішського воєводства, від якого залишилося городище²³.

Проте абсолютно не виключено, що Романовичі здійснили похід до Щецинського Помор’я, де в той час також існувало місто Старград. Цей Старград був розташований на місці сучасного міста Старгард на лівому березі р. Ілна, яка є правим витокіом нижньої Одри. При будь-якому варіанті локалізації “Старьгорода” можна однозначно відзначити значну масштабність бойових дій волинських військ Данила та Василька Романовичів та їх союзників.

Залишається загадкою, де під час облоги міста перебував володар Каліша Владислав Лясконогий. Існує думка, що він у той час був у Кракові, і, можливо через зайнятість війною з Владиславом Одоновичем, не зміг надати належну допомогу калішанам²⁴. Водночас і нападники зіштовхнулися з певними проблемами під час облоги міста. Ці труднощі були пов’язані насамперед з наявністю великого рівня води у ровах довкола фортеці і значною рослинністю на берегах біля цих ровів (“город обошла вода и силнаа лозина и вербье, и не сведущим и ся самемь, игде кто биашеся”²⁵). М. Котляр відзначає, що опис ГВЛ облоги великопольського міста зробив не просто учасник походу, а насамперед людина військова, оскільки “вона добре розумілася на облоговій і захисній техніці, на методах штурму і здобуття фортець і укріплених міст”²⁶. На думку В. Пашута, похід описав волинський воєвода Мирослав²⁷.

²² ПСРЛ., т. 2, стб. 755.

²³ [Л.Є. Махновець], *Літопис руський*, с. 570. У приватному листі до автора цих рядків такий же погляд висловив бидгощський історик Д. Домбровський.

²⁴ В. Zientara, *Op. cit.*, s. 284.

²⁵ ПСРЛ., т. 2, стб. 754.

²⁶ М.Ф. Котляр, *Коментар до літопису*, Галицько-Волинський літопис, під ред. М.Ф. Котляра, К. 2002, с. 204.

²⁷ В.Т. Пашута, *Очерки по истории Галицко-Волынской Руси*, с. 210.

Невдовзі після початку облоги, як здається, як оборонці, так і частина нападників все більше починають прагнути до скорішого припинення воєнних дій і укладення миру. Саме це яскраво показав останній етап подій довкола Каліша. В один з вечорів Станіслав Мікулич, ймовірно один із воєвод братів Романовичів, доповів на нараді про те, що він знайшов місце, де не було значної води і достатньо потужних фортифікаційних споруд. Довідавшись про це, Конрад попросив Романовичів здійснити рішучий штурм міста. Проте такий розвиток подій, як виявляється, не входив ні у плани мешканців Каліша, ні у наміри краківських воєвод Пакослава і Мстиуя. Останні переконали учасників коаліції у необхідності проведення переговорів із калішанами. За дорученням князя Конрада, Пакослав і Мстиуй повинні були провести переговори з калішанами, але краківські воєводи вирішили запросити на них і Данила Романовича.

Б. Влодарський, аналізуючи події 1229 р., висловив думку, що на відміну від Конрада, Пакослав і Мстиуй не хотіли перемоги союзного війська. На думку вченого, авторитетні малопольські воєводи боялися, що мазовецький князь Конрад використає перемогу коаліції у боротьбі з великопольським князем для зміцнення свої позицій у Кракові, де князем вони бачили лише сина вдови Лешка Білого Гремислави Болеслава²⁸. Такого ж погляду дотримувався В. Пашуто, на думку якого саме складні стосунки сандомирських вельмож із мазовецьким князем і невдовзі стануть причиною (в 1230 р.) вигнання Конрадом воєводи Пакослава і його прибічників, які знайшли притулок при дворі Романовичів²⁹.

З позицією Б. Влодарського не згоден М. Бартницький, який вважає, що його опонент робить висновок про конфлікт Пакослава і Конрада лише на підставі свідоцтва грамоти від 18 листопада 1230 р.³⁰, де йдеться про вигнання на Волинь сандомирських панів князем Конрадом. Проте, на думку М. Бартницького, польське джерело не називає серед імен цих вигнанців краківського воєводу, а тому використання пам'ятки не дає підстав для висновку про ворожість Конрада до Пакослава ні в 1230 р., коли відбулося згадане вигнання, ні в 1229 р., коли Конрад і Пакослав разом із Романовичами воювали біля Каліша. Більш того, на думку історика, інформація грамоти

²⁸ B. Włodarski, *Rola Konrada Mazowieckiego w stosunkach polsko-ruskich*, s. 16; B. Włodarski, *Polska i Ruś: 1194–1340*, s. 103.

²⁹ В.Т. Пашуто, *Очерки по истории Галицко-Волынской Руси*, с. 210. Таку ж саму позицію див.: А.Б. Головка, *Древняя Русь и Польша в политических взаимоотношениях X – первой трети XIII вв.*, К. 1988, с. 98.

³⁰ *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, t. II. 1153–1333, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1886, no. 401, s. 46.

княгині Гремислави, де згадується перебування польських панів на Русі, не дає підстави пов'язувати їх вигнання з наслідками походу, оскільки їх прибуття до Русі могло статися раніше виправи руських князів³¹.

Для пошуку відповіді на зазначене питання, як нам здається, важливо розглянути більш уважно і текст ГВЛ про похід під Каліш 1229 р. Вивчення змісту літописної розповіді, як здається на перший погляд, дає підставу начебто погодитися з думкою про можливість тлумачення подій у дусі позиції Б. Влодарського. Дійсно, в літопису постійно підкреслюється особлива активність волинян під час бойових дій, відзначається, що поляки не проявляли великого бажання вести облогу (“ляхом же не хотящим битися”³²), а Конраду подобалося лише те, як завзято русини вели бойові дії з калішанами (“Кондрату же любящую Руськии бои”³³). Але протиставлення позиції поляків і волинян у ГВЛ є перебільшенням і не є свідченням якоїсь серйозної ворожості між учасниками коаліції.

На користь останнього висновку свідчить фрагмент пам'ятки, де йдеться про переговори мешканців Каліша з нападниками. Коли на прохання захисників міста, князь Конрад направив на переговори Пакослава і Мстиуя, то Пакослав, як ми вже відзначали, запропонував князеві Данилові приєднатися до них. Данило хотів відмовитися від участі в переговорах, але його умовив на це молодший брат. Василько, як про це пише автор розповіді ГВЛ, заявив Данилові, що Мстиуй не користується довірою мазовецького князя (“Пакославъ же рече Данилови, изменив ризы свое поеди с нами. Данилови же не хотевшю, рече ему брат: «Иди да слышиши вече их; не веряше Мъстиуеви Кондрат»”³⁴). На нашу думку, значення останньої фрази, яка є думкою суб'єктивно налаштованого і, можливо, не дуже обізнаного у настроях керівників походу, свідка подій, не слід перебільшувати, як це робить М. Бартницький³⁵. Якби у князя Конрада не було довіри до Мстиуя, він не довірив би йому відповідальної функції ведення переговорів.

Текст ГВЛ дає зрозуміти деякі аспекти відносин між учасниками конфлікту. В ході переговорів калішани, які не здогадувалися про присутність Данила серед послів, заявили, що протистояння між поляками йде на згубу польській землі і може бути корисним лише іноземцям – Романовичам.

³¹ M. Bartnicki, *Elita księstwa Krakowsko-Sandomirskiego wobec stosunków z księstwami ruskimi w XIII wieku*, Соціум. Альманах соціальної історії, К. 2007, вип. 7, с. 18.

³² ПСРЛ., т. 2, стб. 755.

³³ *Ibid.*

³⁴ *Ibid.*, стб. 757.

³⁵ M. Bartnicki, *Polityka zagraniczna księcia Daniela Halickiego w latach 1217–1264*, Lublin 2005, s. 70.

Мешканці Каліша просили передати Конраду такі слова: “Сии град не твои ли есть. Мы же мужи изнемогоше и во граде сем, ци иного странници. Есмы но людье твои есмы, а ваша братья есмы, чему от нас не сожалитеси, аще нас Русь кленяеть, то куя славу Кондрат прикметь, аще Руская хоругвь станеть на забролах, то кому чсть учиниши, не Романовичема ли, а свою чсть уничижиши, ныне брату твоему служим, а завтра твои будемь. Не даи славы Руси, ни погуби града сего”³⁶. Ситуація довкола Каліша була досить схожою на перебіг подій, що мали місце на Волині в 1209 р. Тоді місто Володимир захопили поляки на чолі з Лешеком Білим і загони белзького князя Олександра Всеволодовича, а володимирці звинувачували князя Олександра за його дружбу з іноземцями на шкоду рідній землі³⁷.

Аналіз розповіді ГВЛ дає підставу думати, що в ході походу на Каліш 1229 р. у мазовецького князя Конрада не було якихось великих суперечностей з Пакославом і Мстиуєм. Водночас під час виправи однозначно існували різні підходи щодо тактики ведення війни у поляків на чолі з Конрадом і у волинян на чолі із Данилом і Васильком. Перші більше схилилися до мирного завершення конфлікту довкола Каліша. Романовичі ж були зацікавлені в ослабленні поляків, у захопленні міста за результатом бойових дій, що позначилося б на розмірах воєнної здобичі волинян. Однозначно, що подібне розорення міста, яке ще не так давно належало союзникові Конрада князю Владиславу Одоновичу, не входило у плани ані мазовецького князя, ані його малопольських союзників.

Переговори з мешканцями Каліша завершилися укладанням угоди. ГВЛ пише: “Сътвориша же межи собою клятву русь и ляхове, аще по семь коли будеть межи ими усобица, не воевати ляхом руское челяди, ни руси лядьской”³⁸. Ця фраза є дуже цікавою, оскільки вірогідно передає реальний зміст угоди. Коментуючи унікальну звістку ГВЛ про переговори 1229 р., Д. Зубрицький з пафосом зазначає: “Ось приклад вже в 13 столітті найвищої філантропії між Польським і Руським народом, довгий час незвичної між іншими народами Європи, що воювали між собою”³⁹.

Проте поява такої домовленості була вірогідно викликана не якоюсь “філантропією” князів, а практичними потребами. Постійні військові конфлікти призводили до значного розорення обох країн. Як підкреслює В. Пашуто, ця угода в умовах постійних міжкнязівських конфліктів мала

³⁶ ПСРЛ, т. 2, стб. 757.

³⁷ Ibid., стб. 720.

³⁸ Ibid., стб. 757.

³⁹ Д. Зубрицький, *История древнего Галичско-Русского княжества*, т. 3, с. 109.

конкретну мету – збереження челяді⁴⁰. Цей же вчений звертає увагу, що автор розповіді в ГВЛ про похід Романовичів до Польщі зафіксував зміст однієї зі статей великого договору, що був укладений у Калішу між учасниками міжкнязівської війни⁴¹.

Похід князів Романовичів у Польщі був вкрай важливим, передусім тим, що в цей час фактично змінилася ситуація у взаєминах руських і польських князівств. Тепер не польські володарі, а князі Волині починають лідувати в цих відносинах. М. Грушевський пише, що “війни малопольських і великопольських князів відвернули увагу польських князів від руських справ”⁴². Як відзначав В. Пашуто, тоді Волинь і Польща “помінялися ролями”⁴³. Про велике значення походу 1229 р. для зміцнення позицій Романовичів пише і Д. Домбровський⁴⁴.

За результатами виправи Романовичі, згідно інформації ГВЛ, отримали значну військову здобич, у тому числі “многу челядь и боярине”⁴⁵, що, вочевидь, було якимсь чином окремо обумовлено і не суперечило вищенаведеному тексту мирної угоди. Після завершення кампанії 1229 р. мазовецький князь Конрад домігся від княгині Гремислави передачі своєму синові Болеславу Сандомирського князівства⁴⁶. Докорінно змінилася ситуація і у Великій Польщі, де Владислав Одонич перемиг свого дядька Владислава Лясконогого і оволодів всім краєм⁴⁷.

Участь Волині у міжкнязівських конфліктах у Польщі не пройшла повз увагу римської курії. Саме в цей час появилася низка булл папи Григорія ІХ до польських прелатів, де засуджувалися шлюби католиків з православними. Цей же папа забороняв польським князям використовувати військову допомогу з Русі⁴⁸. Водночас римська курія в цей час провадить активну місіонерську діяльність як на Русі, так і у половецьких степах⁴⁹, стає патроном хрестоносців у Прибалтиці⁵⁰.

⁴⁰ В.Т. Пашуто, *Очерки по истории Галицко-Волынской Руси*, с. 109.

⁴¹ В.Т. Пашуто, *Внешняя политика Древней Руси*, Москва 1968, с. 253.

⁴² М.С. Грушевський, *История Украины-Руси*, т. 3, с. 46.

⁴³ В.Т. Пашуто, *Внешняя политика Древней Руси*, с. 252.

⁴⁴ D. Dąbrowski, *Daniel Romanowicz*, s. 155–156.

⁴⁵ *ПСРЛ*, т. 2, стб. 757.

⁴⁶ В. Włodarski, *Polska i Ruś: 1194–1340*, s. 104.

⁴⁷ *Kronika Boguchwala i Godislawca*, p. 557; В. Nowacki, *Op. cit.*, s. 90; В. Zientara, *Op. cit.*, s. 286.

⁴⁸ *Historica Russiae Monumenta*, ed. A. Turgenew, t. 1, Petropoli 1841, no. 24, 25, 26, p. 30–31.

⁴⁹ Н.И. Щавелева, *Киевская миссия польских доминиканцев*, Древнейшие государства на территории СССР. 1982 г., Москва 1984, с. 139–151; В.Т. Пашуто, *Половецкое епископство*, Ost und West in der Geschichte des Denkens und kulturellen Beziehungen, Berlin 1966, S. 33–40.

⁵⁰ О.Б. Головки, *Хрестоносці у пруській Прибалтиці (20-ті – 30-ті роки XIII ст.)*, Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи, вип. 2, Кам'янець-Подільський 2011, с. 32–43.

Масштабний похід Данила та Василька Романовичів мав значний політичний резонанс на Русі. “По том же възвратистася от Кондрата в дом свой, с честию Богу воспевающа има; сътвориста ему помощь велику и внидоста со славою в землю свою: иный бо князь не входи в землю Лядскую толь глубоко, прочее Володимера Великого, иже бе землю крестил”, – підбиває підсумок військової кампанії братів Романовичів автор розповіді ГВЛ⁵¹. Заради справедливості слід зазначити, що згадана у джерелі виправа київського князя Володимира Святославича наприкінці X ст. стала у XIII ст. вже предметом своерідної ідеологічної міфотворчості, оскільки хреститель Русі реально в ході свого походу на захід 981 р. обмежився лише завоюванням “Червенських градів” – території між верхніми течіями Західного Бугу і Сану⁵².

На завершення слід звернути увагу на те, що, на превеликий жаль, ні оповідання ГВЛ під 6737 р., ні інші пам’ятки не дають якоїсь чіткої інформації на два важливі запитання. Де перебував і що робив князь Владислав Лясконогий у час, коли Данило та Василько здійснювали свою виправу до Каліша? Яку позицію тоді займали щодо проведення цього походу і її керівників безпосередньо вдова князя Лешека княгиня регентша Гремислава і її оточення? З цього приводу є різні версії і припущення, але вони не є достатньо підкріплені свідченнями джерел. Це дає підстави ще раз висловити жаль з приводу недостатньої інформаційної обізнаності науковців при вивченні як внутрішньополітичного життя, так і міжнародної політики Польщі в першій третині XIII ст.

---

⁵¹ ПСРЛ., т. 2, стб. 757–758.

⁵² А.Б. Головка, *Древняя Русь и Польша в политических отношениях X – первой трети XIII вв.*, с. 10–13. З цієї позицією не згоден О. Назаренко, який вважає, що в 979 р. київський князь Володимир Святославич здійснив виправу у глиб Польщі. Див.: А.В. Назаренко, *Древняя Русь на международных путях. Междисциплинарные очерки культурных, торговых, политических связей IX–XII вв.*, Москва 2001, с. 410.